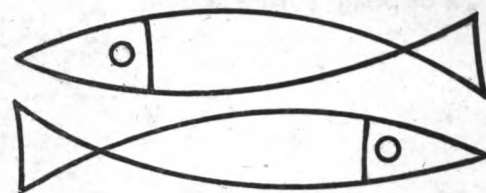

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer
adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

C. P. Plooy / Ede

Brood eten in het Koninkrijk Gods (Lukas 14 : 15)

„Zalig wie brood eet in het Koninkrijk van God”.

Jezus neemt deze zaligspreking van een van de gasten aan de maaltijd van de farizeeër over en met zijn volgende verhaal van de grote maaltijd en de genoden legt Hij haar uit. Zalig wie brood eet in Gods Koninkrijk, maar wie daarvoor genodigd zijn vechten er bepaald niet om! Want de eerste heeft een akker gekocht en moet die hoognodig gaan bezien — „houdt mij voor verontschuldigd”. Hij wordt totaal in bezit genomen door zijn nieuwe bezit, hij is niet de bezitter, maar de bezetene. Zijn bezit bezit hém! Hij verstaat de heilige kunst niet van zijn brood te eten in Gods Koninkrijk.

De tweede heeft vijf span ossen gekocht en dat is geen kleinigheid, dat is een enorme investering in levende have, dus erg riskant; hij brandt van ongeduld om er mee aan de slag te gaan. Zoveel PK mag geen dag onrendabel blijven staan. „Houd mij voor verontschuldigd”. Straks loopt hij achter zijn ossen aan, maar niet in het Koninkrijk Gods.

De derde heeft een vrouw getrouwd en kan daarom niet komen. Ook hij ... een gebondene. Hij eet uit haar hand ... maar geen brood uit Gods hand.

Zo laten de genoden allen verstek gaan. Je kunt niet zeggen, dat ze zich met verkeerde zaken bezig houden, ze worden er alleen maar op een verkeerde manier door in beslag genomen. Er kan geen feestje af. Ze gunnen zich de tijd niet voor een ontspannen sabbatmaal of een ander feestelijk diner.

Geen tijd!!

Een apostel van de Here Jezus heeft daar eens een heel andere levenshouding uit afgeleid: jawel, de tijd is kort en de gedaante van deze wereld gaat voorbij, — maar laten daarom zij, die een vrouw hebben, zijn als zonder vrouw, —

en zij, die kopen, als zouden ze er niets van behouden, — en zij, die van de wereld gebruik maken, als zouden ze haar niet ten einde toe kunnen gebruiken.

En daarmee heeft Paulus geprikt in de ballon van ons zo gespannen en soms overspannen bezig zijn, in ons werk en geld verdienen, in onze prestatiedwang en promotiejacht. De kop moet er af en alles moet gerelativeerd worden, — in het licht van de tijd, die kort is en de snelle voorbijgang van de gedaante van deze wereld.

Binnen Gods Koninkrijk mogen we ont-spannen ons werk verrichten en ons brood eten en delen met anderen.

Ja ook dat laatste. Want de maaltijd in Gods Koninkrijk is nooit een cafetaria, elk voor zich alleen, maar tafelgemeenschap, samen met anderen.

Maar het verhaal van Jezus is nog niet uit.

De maaltijd zál genoten worden, is het niet door de genoden, dan door de ongenoden: bedelaars, misvormden, blinden, lammen.

Ze zijn al eerder genoemd! Aan de maaltijd bij de farizeeër, om de gastheer te vertellen wie hij in het vervolg beter kan inviteren, dan allemaal mensen uit de welstandshoek van de samenleving. En nu vestigt Jezus wéér de aandacht op hen, zo gaan ze Hem ter harte. Opnieuw trekt Hij hen in het licht van de schijnwerper: mensen, die niet kunnen werken voor hun brood, die de hand moeten ophouden, buiten het arbeidsproces staan en onderhouden moeten worden. Hoevelen zijn er vandaag zo niet aan toe? Om ons heen en vooral in verre landen?

Zij mogen komen en brood eten in Gods Koninkrijk, waar anderen geen tijd voor hadden, omdat ze er geen belang bij hadden. Déze mensen hebben er álle belang bij en álle tijd voor! Zij zullen de genoden vóórgaan.

Let maar op en pas maar op, wie u misschien vóórgaan in het Koninkrijk Gods! Dank zij uw manier van leven, in uw werk en in uw positie, met uw geld en met uw goed. En het ergste is dan nog niet dat ze u vóórgaan, — als u dan nog maar alsnog volgt!

We zijn eigenlijk al bevrijd van onze bezeten gebondenheid en verbeterd Streberei, als we anderen kunnen laten vóórgaan. Als we kunnen zeggen: na u!

Als we b.v. net van plan waren een smak geld voor onszelf uit te geven en we worden gekonfronteerd met ten hemel schreiende nood bij anderen, —

dan ervan af kunnen zien, terug treden en zeggen: na u. Eerst moeten die en die geholpen worden, en dan zie ik wel wat ik nog voor mezelf kan overhouden en besteden.

Eerst heb ik mijn verplichting voor kerk en zending, voor „Redt een kind” en voor vluchtelingen hulp en voor wat ook maar aan mijn deur klopt, — want in die allen en in dat alles klopt Jezus zelf aan onze deur. „Na u”.

Dát is brood eten in Gods Koninkrijk.

Zou het niet verschrikkelijk zijn, als wij, die genodigd zijn tot deze maaltijd in Gods Koninkrijk, er niets van zouden proeven, zoals Jezus het verhaal beëindigt.

Zalig wie leeft en werkt, zijn brood eet en deelt in Gods Koninkrijk.

Ik hoop van harte, dat u er de smaak van te pakken hebt ... of krijgt!

De Bijbel in het feminisme en andere bevrijdingsbewegingen

(2)

(Vervolg over Numeri 12)

„Zo worden teksten verdraaid. Net als in de geschiedenis van de Opstanding van Christus in het evangelie. Dat is ook zo'n mooi voorbeeld van feministische bijbelverdraaiing.

Er wordt bij Lucas verteld hoe de engelen bij het graf aan de vrouwen de Opstanding boodschappen. Die vrouwen, dat zijn daar: Maria Magdalena, en Johanna, en Maria, de moeder van Jacobus, en nog andere vrouwen. Die geven dan vervolgens dit bericht door aan de apostelen, en, staat er dan: „Deze woorden schenen hun zotteklap en zij geloofden haar niet” (Luc. 24 : 11).

Kijk, zegt het feminisme, hier heb je de positie van de vrouw ten voeten uit. Wat zij zegt, is zotteklap. Maar dit is van het feminisme zelf zotteklap. Want dat de apostelen het bericht van de vrouwen voor zotteklap hielden, heeft niets te maken met hun vrouw zijn, maar met het wonderlijke en ongeloofwaardige van het bericht.

Opgestaan uit de doden, het is me nog al een bericht!

Altijd als ik een kerkhof bezoek, dringt dat weer tot me door: wat een boodschap! Opgestaan uit die onverbiddelijke en definitieve dood! Maar het feminisme maakt er dit van!

Kijk, als het feminisme zou wijzen op het opmerkelijke feit, dat het evangelie van Pasen het eerst aan vrouwen is verkondigd en dat zij de eerste boodschappers ervan mochten wezen en dat dit een grote eer voor haar was en dat we dat in de christelijke kerk wel eens wat meer mogen bedenken, akkoord, dan doet het feminisme goed werk. En zo doet het feminisme af en toe ook inderdaad goed werk. Het is echt niet allemaal onzinnig. Jaren geleden, lang voor het feminisme, was ik hier vanaf deze plaats al in gelijke zin bezig, toen ik er bij herhaling op wees, dat de vertaling van Gen. 2 : 18: „Ik zal hem een hulp maken, die bij hem past”, toch wel erg manlijk is, alsof het bij Eva om een pantoffel gaat die de man lekker past. Dat daarom de oude vertaling beter is, die het heeft over 'een hulpe als tegenover hem'. Dat 'tegenover', dat is precies wat de man nodig heeft. En zo is er meer te noemen in de bijbelvertaling. Nu, als het feminisme op zulke din-

kerkelijk leven

gen wijst – en er zijn inderdaad heel wat mannigheden in de theologie, ook van de gemeente, ingeslopen, – dan doet het goed werk.

Maar dit geknoei met Numeri 12 bewijst duidelijk hoe het feminisme doorslaat, zoals daar meer voorbeelden van zijn. Het is een harde en man-vijandige revolutie begonnen.

En daar zal het ook aan ten onder gaan. En wel zo, dat het de positie van de vrouw zal verslechteren in plaats van verbeteren. Het feminisme roept een sfeer op waarin de idiotie van de heksery weer kan gedijen, met alle gevolgen van dien. ... Zie daarvoor het artikel „Emancipatie en heksery” in het tekstboekje van de tentoonstelling.

Door een te veel bereikt het het omgekeerde van wat het bedoelt. Het gesprek over de vrouw in het ambt moeten we beslist weghouden uit deze sfeer.

* * *

En wat nu de boodschap in Numeri zelf betreft, ten diepste is daar heel iets anders aan de hand. Ten diepste neemt daar de mens (man of vrouw, dat maakt niet uit) aanstoot aan Gods verkiezend handelen.

Goed, God sprak ook door Aäron en door Mirjam, maar Mozes was bijzonder, de openbaringsbemiddelaar bij uitstek.

De Here zegt: „Van mond tot mond spreek Ik tot hem, duidelijk en niet in raadsels en de gestalte des Heren schouwde hij” (vs. 8). Dat was de bijzondere plaats van Mozes, waarbij zelfs de bevoorrechting van een profeet in Israël verbleekte. En tot Mozes' omgeving, mannen en vrouwen, kwam de vraag of ze deze begunstiging konden velen, of ze deze zon in het water konden zien schijnen.

Nu, dan blijkt, dat een betrekkelijk kleine aanleiding, een misschien niet zo verstandig huwelijk van Mozes, genoeg is om alle verzet tegen Mozes' verkiezing gaande te maken bij Mirjam en Aäron. Dan krijgt hij meteen te horen: Wat verbeeld jij je wel, Mozes!

pastorale notities

VOORSCHOT

Thomas wilde eerst iets zien en toen aan die voorwaarde voldaan was, geloofde hij. Hierop zei de Here Jezus: „Zalig wie niet gezien hebben en toch geloven”.

In dezelfde lijn ligt wat Paulus in Romeinen 8 geschreven heeft: ... „in die hoop zijn wij behouden, maar hoop die gezien wordt, is geen hoop. Want hoe zal men hopen op hetgeen men ziet?”

Hij kende daarentegen ook mensen, die meenden dat ze „ingewijden waren in wat ze aanschouwd hadden”. Kol. 2 : 18.

Wat laatste lijkt me een kenmerk van allerlei secten en „charismatische” groepen. Die mensen hebben

het nú al. Ze zijn genezen en ze zijn verlost. Zij zijn altijd blij en niets is er, dat hen neerdukt. Ze staan niet in het strijdperk van dit leven, maar ze hebben de overwinning al gevierd. Ze wenden zich af van de politiek en op de vragen van de hedendaagse maatschappij zoeken ze geen antwoord. Ze zijn overal klaar mee. Ze aarzelen niet en twijfels kennen ze niet. Ze zijn zo vrij en blij.

Nu ja, vrij? Ze zijn in de regel zeer wettisch.

Het zijn echte en oprechte Christenen en daarom aarzel ik, om hen in één opzicht te vergelijken met de jongste zoon uit Lucas 15. Niet, dat ze de losbollige wereld in willen, maar ze hebben wel reeds nú van de Vader begeerd het deel dat hun toekomt. Ze hebben een voorschot genomen op wat pas later aan ons allen zal worden uitgekeerd. Ze zijn alvast aan de hemelse vreugde begonnen. Dat is te vroeg. Het is nu nog de tijd van niets zien en tóch geloven. Wij moeten verder met de prediking van een belofte, waarvan de verwerkelijking niet in zicht is.

A. H. Algra, Sliedrecht

Opvallend is, dat Mozes op geen enkele wijze in de verdediging gaat. Het zou ook ongeloof geweest zijn, als hij dat wel gedaan had.

Als je door God tot zo'n ambt geroepen bent, dan sta je ook onder de bijzondere bescherming van God. Dan behartigt Hij je belangen.

Een mens moet zijn ambt nooit zelf verdedigen. Dat is de taak van degene die het ambt heeft verleend.

Daarom staat er ook: en de Here hoorde het. Niet: en Mozes hoorde het.

Hij heeft het natuurlijk wel gehoord, Mozes, maar hij gaf het biddend door aan de Here Zelf, Die het zelf ook al gehoord had.

Mozes was de zachtmoedigheid zelve, staat er. En zachtmoedig, dat is het tegenovergestelde van gehaaid. Hij gaf het dus over aan de Here en dat niet te vergeefs.

Want de Here neemt het helemaal op voor Mozes. Over de aanleiding, dat huwelijk van Mozes met de Sudanese, zegt de Here niets. Alsof Hij zeggen wil: Dat was maar een stok om de hond te slaan. En dat slaan van de hond, dat aanvechten van Mozes' positie, die hij van Mij gekregen heeft, dat neem Ik jullie verschrikkelijk kwalijk. Hetgeen dan hieruit blijkt, dat Mirjam, van wie het uitging, een flinke straf krijgt, een tijdelijke melaatsheid.

* * *

Aanstoot nemen aan de verkiezing, d.w.z. degenen, die de Here gezet heeft op de knooppunten van de heilsgeschiedenis en de kerkgeschiedenis, de plaats niet gunnen, – wat komt dat vaak voor! Bij mannen en vrouwen.

Dat we jaloers zijn op Mozes, op David, op Maria, op Paulus. Dat blijkt uit het gemak en de graagte waarmee we kritiek op hen oefenen. Op bijbelkringen gonst het daar soms van.

En in het klein kan dat tot in onze naaste omgeving, dat we de bijzonderheid van de ander niet erkennen en er tegen in verzet komen.

Dat is bepaald niet met Mirjam begonnen. Dat speelt tussen Kaïn en Abel al. Abel, naar wie de Here met bijzondere interesse kijkt, alleen maar kijkt – wat Kaïn niet kan hebben. En zo voorts. Wat hebben de broers niet af genijdst tegen Jozef en zijn bevoorrechting! De bijbel staat vol van dit verzet tegen de verkiezing.

Toch plaatst de Here zulke mensen met bijzondere gaven en opdrachten in ieders leven om te zien of wij zijn beschikking eerbiedigen, of wij allen die over ons gesteld zijn, alle eer, liefde en trouw zullen bewijzen, om Gods wil. Aangezien het Gode belijft ons door hun hand te regeren en te leiden.

Zo komen wij bij de gezagsvraag, de gevoeligste vraag van onze tijd. Die ook een rol speelt in de verhouding tussen mannen en vrouwen. Maar daar gaan we nu niet op in. Omdat het daar in deze tekst beslist niet over gaat, al is het dan ook waar, dat hier een vrouw met een man in de clinch ligt.

Maar dat vrouw of man zijn, is hier bijkomstig.

Pas in die zin op voor het feminisme, en andere hedendaagse bewegingen, die bijbelteksten naasten voor hun doel en ze daarvoor laten buikspreken. »

H. Strating / Utrecht

Het kenmerk van de christelijke politieke partijen (2 - slot)

Politieke belijdenis

Ik zou in dit verband — het is niet nieuw — willen pleiten voor een „politieke belijdenis” van de christelijke politieke partijen. Een geschrift waaruit in korte, maar concrete bewoordingen blijkt enerzijds de visie op de Bijbel, anderzijds de visie op de hoofdpunten van het beleid. Grondslag en beleidsvisie als een voor een christelijke politieke partij onverbreeklijk geheel. Maar geef je je zelf als christelijke politieke partij daarmee niet al gauw een politieke kleur op de links-rechtsschaal? Ja en nee. Nee, omdat een christelijke partij zich naar mijn mening altijd zal kenmerken door een 'links' standpunt m.b.t. het ene en een 'rechts' standpunt m.b.t. het andere onderwerp. Ja, omdat anderen daarmee de gelegenheid geboden wordt om door een simpele aftreksom van 'rechtse' en 'linkse' standpunten de plaats op de links-rechtsschaal vast te stellen. Maar is dat zo erg? Een andere vraag kan zijn of zo'n 'politieke belijdenis' de partij niet al gauw in de richting van een bepaalde coalitie drijft. Ik ben weer geneigd te vragen: en is dat zo erg? Mr. Meulink schrijft: een christelijke partij behoort zich vrij op te stellen zowel tegenover liberalen als socialist. Vanuit de grondslag van de christelijke partij zeg ik volmondig: ja. Er is vanuit de grondslag geen 'natuurlijke' band met liberalen of socialisten. Maar vanuit het beleid? Vanuit de uit te spreken visie op de hoofdlijnen van het beleid is het m.i. wel degelijk mogelijk een beleidsmatige voorkeur voor

samenwerking met bepaalde andere partijen op te maken. En waarom dan die voorkeur ook maar niet uitspreken?

Moderne theologie in de politiek

Maar lopen we op deze manier niet te gemakkelijk in de fuik van de 'moderne theologie' in de politiek. De politiek van de moderne theologie waartegen Mr. Meulink — terecht — waarschuwt. De politiek die haar beleid schijnbaar (nog) fundeert op de Bijbelse grondslag, maar die in feite de theologie van de goede daad of andere moderne theologieën na de politiek in praktijk probeert te brengen. Toch ben ik daar niet zó bang voor. Ik vind ook dat we voorzichtig moeten zijn met het opplakken van het etiket van de moderne theologie aan bepaalde christelijk-politieke idealen.

Laat ik dit verduidelijken vanuit de volgende vraag. *Waarom doe ik als christen aan politiek?*

Ik hoorde onlangs — na de televisie — een preek van Ds Blokhuis te Schiedam naar Joh. 14 waar Jezus Christus zegt: „Ik ben de Weg”. Niet het marxisme, de Islam, de transedente meditatie, de leer der goede werken, het christendom van de daad, maar Ik, Jezus Christus, *ben* de Weg. De Weg die leidt tot het eeuwige leven. Daarmee is mijn Weg, de route in mijn leven, bepaald. Ik hoef die Weg niet meer te zoeken en ik hoef aan die Weg niet meer te twijfelen. Ik ken die Weg en die Weg kent mij. Daar heb ik (gelukkig) de politiek en ook de (christelijk) politieke partij niet voor nodig! Maar nu is het mij gegeven om die Weg, die route, hier op aarde een groot aantal jaren te gaan. Dan komt de vraag *hoe* ik die Weg zal gaan. Met mijn armen over elkaar of met mijn handen uit de mouwen gestoken? Ik denk dat alleen het laatste past bij het gaan van deze Weg. En dan blijken de mogelijkheden om mijn handen te gebruiken legio te zijn. De politiek, de vakbeweging, het maatschappelijk werk, de evangelisatie, de kindbescherming en ga zo maar door.

IN MEMORIAM DS. JAN VAN DIJK

In de vroege ochtend van zaterdag 8 november, ruim een week voor zijn 81ste verjaardag, werd ds Jan van Dijk, emeritus predikant van de Nederlands Gereformeerde Kerk te Heerenveen door de Here tot Zich genomen. Ds Van Dijk werd op 17 november 1899 geboren te Maassluis, waar zijn vader onderwijzer was. De wieg van zijn geslacht van vaderszijde stond in de kop van Noord-Overijssel, waar de bevolking zachtmoedige en enigszins zwaartillende karaktertrekken heeft. Zijn moeder was een geboren Zuid-Hollandse en had het kordate en besliste, dat de Zuid-Hollanders kenmerkt. Van Dijk verenigde in zich veel van het typische van beide ouders. Hij was een bij uitstek zachtmoedig man, zeer gevoelig van aard. Maar tegelijkertijd wist hij waar dat nodig was zonder aarzeling beslissingen te nemen, van hoe grote draagwijdte ze ook mochten zijn. Hij werd daarbij gesteund door een scherp ontledend intellect, dat gemakkelijk wist door te dringen tot de kern van een zaak.

Zijn jeugd bracht hij grotendeels door in Friesland, waar zijn vader benoemd werd als Hoofd der School te Oudega. Van Dijk zal toen ongeveer vier jaar zijn geweest. Na de lagere school doorlopen te hebben volgde hij een opleiding tot onderwijzer. Toen hij zestien was, was hij daarmee klaar, maar nog te jong om het onderwijzersexamen te mogen afleggen. Daarvoor moesten de kandidaten achttien jaar oud zijn. De voor hem liggende twee jaren benutte hij met het studeren van de acte Engelse taal, die door hem toen hij achttien was geworden tegelijk met de acte voor onderwijzer werd behaald. Zijn leven lang heeft hij altijd veel Engels gelezen.

Te Breukelen als onderwijzer benoemd, ging hij zich al vrij spoedig toeleggen op de studie van de oude talen. Daardoor was hij in staat het admissie-examen af te leggen aan de Theologische School te Kampen, toen zich de financiële mogelijkheid voordeed om daar de opleiding tot predikant te volgen. Hij heeft in Kampen met vreugde gestudeerd en eveneens met vreugde deelgenomen aan het toenmalige studentenleven. Met smaak kon hij daarover vertellen tijdens de jaren van zijn emeritaat, wel een bewijs ervan hoe hij in die jaren heeft genoten. De studie viel hem niet zwaar, na vijf jaar deed hij zijn kandidaatsexamen om spoedig een beroep te ontvangen van de Gereformeerde kerk te Duurswoude. Hij deed als 25-jarige intrede en werd in deze gemeente ingewijd in de vreugden en de lasten van het predikant-zijn, trouw ter zijde gestaan door zijn vrouw Alida Johanna Ofman, die in Amsterdam geboren en getogen met haar fijnzinnige en sterke geest zich geheel wist aan te passen aan het leven en de gewoonten van dit deel van het Friese platteland, die haar man door zijn jeugd reeds enigszins vertrouwd waren.

In Duurswoude bleek reeds hoe Van Dijk zijn werk als dominee opvatte: door trouwe, schriftuurlijke prediking de gemeente inleiden in de kennis van de Schriften en van de leer der zaligheid, daarbij zorgend door pakkende voorbeelden en illustraties de tekst of de catechismuszondag dicht bij zijn hoorders te brengen. Alle abstracte theorieën vermeed hij angstvallig. Verder: door trouw huis- en ziekenbezoek in te gaan op de persoonlijke noden en behoeften van de gemeenteleden. Zijn opleiding voor en enkele jaren bezig geweest zijn in het onderwijs aan kinderen deden zijn catechetisch onderwijs bevattelijk en boeiend zijn. In alles viel de persoon terug achter het evangelie. Prestigekwesties kwamen bij hem niet voor. Ook daarom belemmerden persoonlijke kwesties en tegenstellingen nooit zijn arbeid. Pastorale zorg en liefde kenmerkte heel zijn optreden.

In de voor één dominee grote gemeente van Schildwolde in de provincie Groningen heeft hij het grootste deel van zijn ambtelijk leven doorgebracht en kwam hij tot volle ontplooiing. De gemeente telde ongeveer 900 zielen of plusminus 250 gezinnen. Daarin moest elk jaar huisbezoek gedaan worden, terwijl een talrijke jeugd moest gecatechiseerd. Veel 'vrije zondagen' kenden de dominee's toen niet. Naast de traditionele vier vakantiezondagen was het op een hoge uitzondering na elke zondag twee keer preken in eigen gemeente. Daarbij kwamen in Schildwolde de spanningen van de oorlog en de bezetting en in de laatste jaren daarvan die van de strijd om de vrijmaking. In alles stond hij op zijn post. Onbegrijpelijk veel werk heeft hij verzet in de jaren te Schildwolde. Intens bemoeide hij zich met de zendingszaken op Soemba. Zelfs wist hij nog tijd te vinden voor het schrijven van een parafraze op het moeilijkste boek van het Nieuwe Testament: de Openbaring van Johannes, waarbij zijn goede kennis van het Grieks — hij was van aanleg een 'talenman' — hem zeer te stade kwam. Met hem schreef ik in de strijd om de Vrijmaking het boekje: *De lijn der Afscheiding verlaten*; zonder hem had het niet geschreven kunnen worden in die jaren! De fijne bijzonderheden waren van zijn hand.

Eén ding is uit die jaren bijzonder vermeldenswaard: zijn belangstelling voor en op dreef helpen van zijn jonge collega's in de classis, ds. J. P. van der Stoel Jr. en ondergetekende. Wij waren in de jaren '41 en '42 bij Van Dijk in de classis Appingedam van de toen nog ongedeelde Gereformeerde Kerken gekomen en hebben veel aan Van Dijk gehad. Samen met de latere dominee, toen nog student en 'evangelist' D. Nieuwenhuis, kwamen we regelmatig in de pastorie van Schildwolde samen ter 'preekbespreking'. Elk leverde op zijn beurt een preekvoorstel, dat dan door de anderen kritisch werd besproken. Van Dijk ging daarbij met ons jongeren gelijk op en neer! Wij legden de nadruk op de 'grote lijnen' in de preek, Van Dijk op de begrijpelijkheid en de toepassing op de gemeente: zijn pastorale inslag. Hij gaf ons altijd gelijk, maar zei onveranderlijk: de gemeente moet er wat aan hebben! ... Eens bezochten we hem toen hij het bed moest houden. Bij het knutselen aan een radio was hij op ongelukkige wijze met de elektrische stroom in aanraking geweest. Je weet dan niet zo best wat je eigenlijk moet zeggen, maar Van Dijk wist het wel. Jongens, zei hij, als je zo zelf plotseling in bed ligt, dan is het alsof de Here eens met je persoonlijk wil praten en zeggen: Jij bezoekt altijd zoveel zieken, soms ongeneeslijke, maar hoe staat het met jezelf? Zo ging hij met ons om.

Op de duur werd na een ernstige griepaanval het werk in Schildwolde hem teveel. Het was voor hem een uitkomst dat de kleine gemeente van Heerenveen hem beriep. Daar heeft hij nog een zevental jaren mogen dienen om in november 1964 eervol emeritaat te ontvangen. In Nijverdal met z'n prachtige omgeving heeft hij nog 16 jaar van de voor hem zo hoog nodige rust mogen genieten, waarvan nog 10 jaar samen met zijn vrouw, die hem in '74 ontviel.

En nu is hij dan heengegaan: een bescheiden en begaafd man, met een brede belangstelling en kennis, tot op het gebied van de muziek en schilderkunst toe. Nooit drong hij zich op de voorgrond, maar hij liet zich door bluf en grote woorden ook nimmer op de achtergrond dringen. Door de gaven, die hij van de Here ontvangen had, wist hij zich rustig te handhaven op de plaats, die de Here hem gaf: tot rijke zegen van de gemeenten, die hij heeft mogen dienen, tot zegen ook voor allen, die het voorrecht hebben gehad hem van nabij te mogen kennen.

Nijverdal.

G. Janssen

Nu terug naar de politiek. Daar zoek ik dan een politieke partij. Een partij die enerzijds mijn Weg kent en erkent, maar die mij anderzijds in staat stelt en stimuleert de politieke handen uit de mouwen te steken. Op het gebied van de ontwikkelingssamenwerking bijvoorbeeld. Omdat ook Jezus de armen opzocht terwijl de rijken Hem op moesten zoeken. Arm en rijk in geestelijke zin? Accoord, maar geldt het daarom minder in materiële zin. Of op het gebied van de bewapening. Omdat wij onze geestelijke vrijheid moeten verdedigen, maar ook de schepping tegen een nucleaire vernietiging moeten beschermen. Of op het gebied van de inkomensverdeling. Omdat God in Zijn Woord weliswaar rijken accepteert maar geen armen naast rijken dult. Of, algemener, om de wereld te verbeteren? Schrikt u? Maar zijn wij in ons eigen deel van de wereld soms niet al eeuwen lang bezig ons 'wereldje' te verbeteren in financieel, economisch, sociaal, technisch, medisch, educatief, cultureel opzicht? En lang niet altijd zonder dat dat ten koste van andere delen van de wereld ging! Er is veel te doen op het terrein van de politiek. En gelukkig wijst de Bijbel ons naast de Weg ook wegen die wij in de politiek kunnen gaan. Hoewel ik ook de gevaren van de moderne theologie onderken, moeten we m.i. voorzichtig zijn met het opplakken van etiketten. Al was het maar omdat de 'theologie van de goede daad' soms zoveel lijkt op de 'theologie van de handen uit de mouwen'. En dat geldt voor meer moderne theologieën. Daarbij moeten we ons ook realiseren dat datgene dat wij plegen aan te zien voor uitvloeisels van de moderne theologie soms niet anders is dan een reactie op, mag ik het noemen – de ortholoxe 'theologie van de armen over elkaar'!

Conclusie

Terug naar de oorspronkelijke vraag om te trachten tot een conclusie te komen. Wat is het kenmerk van een partij waarbinnen een christen politiek bezig kan zijn? Voor mij moet die partij twee kenmerken dragen. Eerzijds moet zij werken vanuit een grondslag, waarin mijn persoonlijke visie op de Bijbel past. Anderszijds moet zij een beleidsvisie bieden waarin mijn persoonlijke visie past.

Het één kan niet zonder het ander. Omdat we niet buiten Christus om in deze wereld aan de slag kunnen en omdat wij het in Christus niet kunnen nalaten in deze wereld daadwerkelijk aan de slag te gaan.

D. W. L. Milo / Dalmally

Happy's boys

„Hold on, wij houden u op de hoogte”, zo eindigden we ons artikel van 8 augustus over ons huisgenootje Happy. Wij vonden dat een mooi slot. Maar van Oost en West, letterlijk vanuit Nederland en Amerika, werd om een vervolg gevraagd. Hoe is het met Happy gegaan?, vroeg men, en wat is er van haar verwachting terecht gekomen? Nu, als het u interesseert gaan we er wat van vertellen.

Midden augustus zou ze moeder worden, hadden we gezegd. Om precies te zijn op 16 augustus en ons hondje is een ordelijk hondje; daar kunnen we de klok op gelijk zetten. Toch. Op zaterdag 16 augustus scheen er niets te zullen gebeuren. Happy stormde de trap op en af als gewoonlijk, ging mee te tuin rond, had de gebruikelijke belangstelling voor de schaapjes van buurman Maclaren, voor een paar konijntjes onder de garage, voor een egel die ze ergens weet te zitten en voor de lijsters, die haar altijd te na durven komen. Zodat H.M. zei: „het is helder weer, er staat weinig wind, ga maar rustig de Beihnn Dubbchraig beklimmen wat je toch van plan was”. En aangezien het hoog tijd werd deze berg eens te beklimmen, maakten we boterhammen klaar, trokken ons veldkloffie aan en staken ons in laarzen en anorak. Het werd inderdaad een verrukkelijke dag, met een onvergetelijk helder en ruim uitzicht over Gods eigen land.

's Avonds thuisgekomen vonden we Happy staan wachten met een blik van: ben je daar eindelijk, was je me dan vergeten? En prompt stapte ze de kraamkamer binnen, jawel, zelfs in haar koffer! Nu moet u weten dat onze verwarmingskelder kraamkamer heet en dat H.M. een oude kajuitkoffer had ingericht als werpkist voor Happy. De laatste dagen had Happy die koffer al eens bekeken, was er in gaan liggen, had de kranten verschikt en was er blijkbaar goed tevreden over.

Onze jongste dochter, deskundig op het punt van terriers fokken, werd gebeld en kwam binnen een half uur. Wij werden weggeduwd uit de kraamkamer: de vrouwen zouden dit zaakje wel opknappen. En Happy, met een blik van verstandhouding naar beide moeders, zette geluidloos

A. P. de Boer, Nijkerk / E. Schuurman, Breukelen

Gereformeerde Oecumenische Synode (3)

3. DE POSITIE VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN DE G.O.S.

3.1. Verleden

Al geruime tijd is de positie van de Geref. (syn.) kerken in Nederland (verder afgekort als G.K.N.) binnen de G.O.S. omstreken. Het veldwinnen van de moderne theologie binnen deze kerken is een aantal G.O.S.-leden niet ontgaan. In een aantal gevallen heeft dit geleid tot het verbreken of afzwakken van de onderlinge zuserkerk-relaties en de bezorgdheid van deze kerken over de koers van de G.K.N. resulteerde tijdens de G.O.S. in Kaapstad-1976 in een aantal scherpe uitspraken aan het adres van de G.K.N. De G.O.S. sprak o.m. uit, de theologische ontwikkelingen rond dr. Wiersinga en prof. Kuitert diep te betreuren en bond de G.K.N. op het hart met de nodige haast in deze kwesties tucht te oefenen.

De G.O.S. verklaarde, zich bewust te zijn van de bijzondere problemen die het oefenen van tucht meebrengt over theologen en ambtsdragers die afwijken van de Schrift en de belijdenisgeschriften, maar sprak niettemin uit dat „als aan deze problemen een hogere prioriteit zou worden toegekend dan aan de roeping van de kerk om het volk van God voor afval te bewaren, het resultaat alleen maar kan zijn dat de G.K.N. de kenmerken van de ware kerk verliezen”. Een kerkelijk beleid dat een onschriftuurlijke

haar eerste weeën in. We voelden ons overbodig en slechts goed genoeg voor koffie-zetten en een lief woordje zeggen.

—o—

Toen het bedtijd werd waren er twee welgeschapen jongens ter wereld gebracht door een allerliefste Happy, die wat opgewonden maar vriendelijk en zorgzaam was. Onze dochter zei: ga jullie maar naar bed, ik blijf wel waken; er kunnen nog meer komen. En zette een kermisbed klaar met een deken. Maar toen wij om twee, drie uur naar beneden slopen ... lag dochterlief blozend te slapen en Happy likte tevreden haar twee boys.

Daar bleef het bij. De dierenarts had gezegd: een Westie is een gezond en niet verknoeid ras, daar kom ik niet voor over. En zo was het. Het waren dus twee zonen en onze dochter noemde ze meteen maar Brutus en Boris, om Kaïn en Abel over te slaan en om Ezau en Jacob te vergeten. Ze meende trouwens direct al de terrier-kwaliteiten te kunnen aanwijzen: Brutus wordt een echte tentoonstellingshond, misschien kampioen; Boris wordt een pientere huishond, die steelt alle harten.

Maar ze kreeg gelijk, die kleine deskundige. Brutus heeft zich in tien weken ontwikkeld tot een pracht van een Westhighland terrier, die elke show zal stelen en die zijn eigen moeder onder de voet loopt. Boris is een fijner, scherpzinniger type: die weet hoe hij harten moet veroveren; die voelt niets voor het Westie-model van mooizijn en showen-aan-de-lijn. Die weet hoe hij zijn baas wat lekkers afzet.

—o—

Happy is deze tien weken een lieve zorgzame moeder geweest; ongewoon fel tegen vreemden, ongewoon lief voor ons. Nu ze maar twee kinderen had op te voeden, kon ze daar alle aandacht aan geven. Dat is toch een heel verschil, of je twee – dan wel zes of acht of tien moet grootbrengen? De boys waren zindelijk en gehoorzaam voor ze zes weken oud waren. Het voorbeeld van een goede moeder doet wonderen. Je kon de familie in de tuin laten spelen – maar het oude padvindingsfluitje, waar Happy altijd onmiddellijk op reageert, werd door haar knapen even correct gehoorzaamd. Samen kwamen ze aanrennen. En de bescheiden tweetalige woordenschat werd spelenderwijs door de kinderen overgenomen en begrepen. Elke hond vraagt om een sterke, milde hand. „Zo baas, zo hond”, zeggen de jagers onder elkaar.

Maar in die tien weken werden niet alleen Boris en Brutus min of meer volwassen – ook moeder Happy ging langzamerhand afkoppelen. Ze bleef wel vriendelijk voor haar kroost, maar leerde de jongens op eigen benen

leer en levenspraktijk in de kerk toelaat betekent een schending van de G.O.S.-constitutie, aldus Kaapstad. Het Interim Committee kreeg opdracht over deze zaken met vertegenwoordigers van de G.K.N. te spreken en over de ontwikkelingen binnen deze kerken aan de volgende G.O.S. te rapporteren.

3.2. Het rapport van het Interim Committee

In Nîmes lag dan ook een rapport van het Interim Committee op tafel, waarin verslag werd gedaan van de gesprekken met het moderamen van de G.K.N. in 1978 en van de ontwikkelingen in de kwesties-Kuitert en -Wiersinga. In dit rapport geven de leden van het I.C. blijk van hun oprechte begeerte om aan de ontwikkelingen binnen de G.K.N. uitsluitend de toets van het Woord van God aan te leggen: het rapport maakt duidelijk dat de opstellers ervan de leringen van dr. Wiersinga inzake het plaats-bekledend lijden van Christus en van prof. Kuitert inzake Schriftgezag en openbaring volstrekt afwijzen. Maar tevens blijkt, dat de leden van het I.C. hun informatie over beide zaken ontleen aan de gesprekken met het moderamen van de G.K.N. en niet aan eigen onderzoek. Ze waren vrijwel blind op deze informatie en komen dan ook tot gematigd-positieve conclusies ten aanzien van de wijze waarop de synode van de G.K.N. beide zaken heeft behandeld. Ten aanzien van dr. Wiersinga wordt geconcludeerd, dat de synode van de G.K.N. trouw is geweest in het oefenen van tucht, terwijl ten aanzien van prof. Kuitert begrip wordt getoond voor de opschorting van een synodale uitspraak over zijn opvattingen totdat het deputaatschap Kerk en Theologie is uigestudeerd op de vragen rond het Schriftgezag. Van inzicht in de mate waarin hun beider visies binnen de G.K.N. door anderen worden gedeeld en hebben doorgewerkt onder predikanten en gemeenteleden, geeft het rapport geen blijk; van het effect van de synodebeslissingen terzake heeft men een weinig reëel beeld. Om het in een zin samen te vatten: een vriendelijk rapport met wat naïeve conclusies van goedwillende, Schriftgetrouwe, maar matig geïnformeerde broeders.

Behalve via dit rapport van het I.C. waren de kwesties-Kuitert en -Wiersinga in Nîmes ook op tafel gelegd door een drietal lidkerken van de G.O.S., t.w. de Orthodox Presbyterian Church (Noord-Amerika), de Free

Church of Scotland en de Reformed Churches of New-Zealand, die alle drie categorische uitspraken van de G.O.S. in deze zaken vroegen.

3.3. Nîmes over Kuitert en Wiersinga

De conclusies van het rapport van het I.C. en de in genoemde brieven gedane voorstellen werden in Nîmes in eerste instantie besproken in commissie 6 o.l.v. dr. J. Timmer van de Christian Reformed Church.

De besprekingen in deze – besloten – commissie waarvan de eerste ondergetekende deel uitmaakte, lenen zich niet voor verslaglegging. Gemeld zij slechts, dat binnen de commissie grote bezorgdheid van een aantal afgevaardigden over de gang van zaken rond dr. Wiersinga, met name over het feit dat deze predikant kon en mocht blijven, terwijl hij niet in staat is om het hart van het Evangelie, de verzoening met God doordat Jezus Christus in onze plaats Gods toorn over de zonde droeg, te verkondigen, stond tegenover de nadruk die de vertegenwoordigers van de G.K.N. legden op de officiële besluiten van de synode van de G.K.N. dat dr. Wiersinga's opvattingen ontoelaatbaar zijn en dat hij deze niet mag „drijven”. Na een dagenlange worsteling om er samen uit te komen bracht de commissie in deze zaak een unaniem rapport uit aan de plenaire vergadering, waarvan de voorstellen door de synode zonder vorm van discussie werden aanvaard. In het uiteindelijke synodebesluit wordt de conclusie van het I.C. dat de G.K.N. in deze zaak getrouw tucht hebben geoefend niet overgenomen. Het woord „getrouw” werd eruit geschrapt. De G.O.S. sprak uit dat de G.K.N. officieel de leer van de verzoening door voldoening handhaven, maar betreunde het dat de G.K.N. aan Wiersinga niet de eis van herroeping van zijn ontoelaatbare leer hebben gesteld als voorwaarde om predikant te blijven.

Ook in de zaak-Kuitert ging de G.O.S. zonder discussie akkoord met de voorstellen van commissie 6. De synode onderstreepte met een verwijzing naar de besluiten van Kaapstad-1976 de ernst van de zaken die hier in geding zijn, en berustte verder in het feit, dat de synode van de G.K.N. nog geen uitspraak heeft gedaan over de leringen van prof. Kuitert en daartoe eerst het rapport afwacht dat deputaten Kerk en Theologie eind 1980 over de aard van het Schriftgezag hopen uit te brengen. Dat betekent dat de kwestie-Kuitert in 1984 binnen de G.O.S. opnieuw op het tapijt komt.

3.4. Evaluatie I

Anders dan was verwacht, werd het verdere G.O.S.-lidmaatschap van de G.K.N. niet afhankelijk gesteld van een beslist en krachtig weren van de dwaalleringen in kwestie. En in de pers zijn de G.O.S.-besluiten inzake Kuitert en Wiersinga dan ook betiteld als verrassend gematigde en milde besluiten.

Wie daaruit de conclusie trekt dat de G.O.S. geen ernst maakt met de eigen grondslag en toelaat dat lidkerken van die grondslag afwijken, vergist zich. In de besluiten in de kwestie-Wiersinga zitten wel degelijk vermanende elementen aan het adres van de G.K.N., en in de kwestie-Kuitert hebben deze kerken weinig meer dan „het voordeel van de twijfel” gekregen. En in geen enkel opzicht is Nîmes achter de forse uitspraken van Kaapstad teruggegaan. Maar tegelijk voelt de G.O.S. zich op formele gronden niet bevoegd om op dit moment verdergaande uitspraken in deze zaken te doen.

In de zaak-Wiersinga heeft men geconstateerd dat na de laatste bezwaarschriften deze kwestie niet langer op de Lunterse synodetafel ligt en dat de synode niet eigenmachtig deze zaak opnieuw op haar agendum kan plaatsen. Daarom, zo benadrukten afgevaardigden wier kerken zelf al eerder met de G.K.N. hebben gebroken vanwege o.m. deze zaak, kan de G.O.S. dat nú niet van de synode van de G.K.N. vragen. En wat de kwestie-Kuitert betreft, deze wordt als „sub judice” beschouwd en dat verhindert de G.O.S. om op dit moment verderstrekkende uitspraken te doen. Graag hadden wij de G.O.S.-besluiten op deze punten doortastender gezien. Omdat in de zaak-Wiersinga het hart van het Evangelie in geding is, betreuren wij het, dat formele argumenten het de G.O.S. hebben verhinderd om van de G.K.N. te verlangen, dat deze aan dr. Wiersinga alsnog de eis stellen om zijn dwaalleer te herroepen en ook positief het volle Evangelie der verzoening te gaan verkondigen. En helaas heeft de G.O.S. niet benadrukt, hoe funest de in de zaak-Kuitert door de G.K.N. gevolgde procedure van het doorschuiven van de materie naar een studiedeputaatschap is, wanneer – zoals in deze zaak – het gezag van het Woord van God en de uniekheid van het christelijk geloof in geding is.

Voor een goed begrip van de manier waarop de G.O.S. in Nîmes de kwestie van de theologische ontwikkelingen in de G.K.N. heeft behandeld, is het echter nodig zich het volgende te realiseren.

Wij zijn er beslist van overtuigd dat de overige lidkerken van de G.O.S. trouw willen zijn aan het gezag van Gods Woord en aan het Evangelie van de verzoening door voldoening, en moderne theologische dwalingen willen weerstaan. Het probleem is alleen dat ze door de geografische afstand en de taalbarrière vaak slecht op de hoogte zijn van wat er in Gereformeerd

te staan. Dat gaat bij natuurwezens blijkbaar wat gemakkelijker dan bij geciviliseerde rassen als mensen. Het werd boeiend om te zien: hoe Happy de kleinen vrijheid liet – maar ze scherp in het oog hield; hoe ze het aanzag dat de bengels enig gevaar opzochten – maar op tijd ingreep als het te ver ging. En kwamen de boys te dicht bij de diepe waterval achter in de tuin (het gaas heeft enkele openingen, net groot genoeg voor pups) dan stond het moedertje er meteen voor, om de kinderen weg te bassen van de plaats des onheils.

—o—

Zo ging dat proces van „moederhart” en „eigen benen” verder, terwijl wij ons afvroegen: wat moet er met dat stel gebeuren? Want we waren het avontuur begonnen met de gedachte, Happy enig goed gezelschap te gunnen. Maar om een zoon bij een moeder aan te houden... dat geeft grote moeilijkheden, wanneer we over honden spreken. Ze zullen geen ruzie maken, maar elk halfjaar zou het huis beven van de onrust en zouden we een van beiden uit logeren moeten sturen! En hadden we nu maar een enkel nietig teefje in het nest gehad, dan was de zaak beklonken. Maar alleen zoons... daar is ons huis niet op gebouwd.

Wat dan? Verkopen die wollige schatjes? Happy bedriegen?

Verstand en hart moesten zich uitspreken, geholpen door de kennis van lieve adviseurs. Het besluit moest genomen worden: beide jongens gaan de deur uit. Om onverklaarbare redenen werd de advertentie enkele weken vertraagd – maar toen die eenmaal geplaatst en gelezen was waren de hondjes op slag weg. Brutus, de kampioen, ging naar een broer van onze goede burens. De pientere Boris ging naar onze dokter, die er gek mee is.

Zodat Happy haar zoons nog eens kan bezoeken, als ze wil. En dat wil ze wel – maar missen doet ze hen niet, naar het schijnt. Ze heeft weer alle aantrekkelijkheid van haar jeugd (wat is nou twee jaartjes?) en ze is weer vol belangstelling voor de baas en het vrouwtje. En zitten wij soms nog met een brok in de keel (of in het geweten) – dan lacht zij alles weg met haar grapjes. We hebben een filmpje vershoten aan Happy en haar boys, toen die zes weken en toen die negen weken waren. Zo houden we een mooi beeld van deze periode vast. Maar de periode is voorbij – „amen, het nestje is weerom ijdele en uit”, zei Guido Gezelle.

Wat voorbij? schijnt Happy te vragen. Wat niet is kan komen, voegt ze er met een knipoog aan toe. Want op de duur wil ze toch wel graag vast gezelschap hebben. Het liefst van een leuke dochter.

En als een goede moeder lacht ze om de komende dag.

Nederland anno 1980 aan de hand is, zowel wat de leer als wat het leven betreft.

De G.O.S.-kerken die traditioneel sterke banden met Nederland hebben (via emigratie, opleiding van predikanten etc.) hebben vaak nog het beeld van de G.K.N. uit de vijftiger jaren voor ogen en zien zaken als de kwesties-Kuitert en -Wiersinga als – hoewel ernstige – incidenten. Bovendien zijn de G.O.S.-kerken in het algemeen voor hun beeld- en opinievorming sterk afhankelijk van wat de G.K.N. zelf aan informatie verschaffen: informatie die ernaar tendeeft de situatie binnen de G.K.N. zo positief mogelijk voor te stellen en in elk geval de toestand niet echt diep peilt. Vergegenwoordigers van de G.K.N. betonen zich ware meesters in wat we niet anders kunnen betitelen dan als het leggen van mist- en rookgordijnen.

Wat zijn daarvan de gevolgen? Dat het in de zaken-Kuitert en -Wiersinga maar om de topjes van een ijsberg gaat – en in de vorm waarin ze op de G.O.S. aan de orde zijn dan nog om topjes van jaren her – ontgaat de meeste G.O.S.-kerken. Dat Wiersinga allang weer een nieuw boek geschreven heeft, weet men niet, laat staan dat men de inhoud kent van de onschriftuurlijke denkbeelden die hij daarin ventileert. Dat Kuitert in zijn opvattingen vele medestanders heeft – onder professoren, predikanten en kerkleden –, is de meeste G.O.S.-kerken onbekend. Dat het modernisme binnen de G.K.N. niet langer een kwestie is van wat incidentele vuurhaarden maar van een uitslaande brand, en dat het zaad, dat van de universiteitskatheders is gezaaid, via de pastorieën welig vrucht draagt in tal van plaatselijke kerken, daarvan heeft men geen notie, en dat maakt dat de uitspraken van de G.O.S. in deze kwesties een wat naïeve indruk maken en ver bij de feitelijke ontwikkelingen achterlopen.

Daar komt nog bij, dat de kerken uit de Derde Wereld die al meer dan de helft van het ledenbestand van de G.O.S. uitmaken, in het algemeen weinig antenne hebben voor dogmatische en kerkrechtelijke zaken. Het theologiseren zit hen niet zo in het bloed als veel Nederlandse gereformeerden. Interesse voor de vaak niet gemakkelijk te vatten gedachtenspinsels van moderne theologen ontbreekt bij hen vaak, en de behoefte om zich te verdiepen in de ins en outs van ingewikkelde binnenkerkelijke tuchtprocedures is meestal gering. Van de eenvoud waarmee deze broeders met de Schrift omgaan kunnen wij, gecompliceerde Westerlingen, erg veel leren en hun directe omgang met Gods Woord zonder dogmatische franje doet weldadig aan vergeleken met het hersenbrekende getheologiseren en kerkpolitieke gemanoeuvreren van sommige Nederlandse synodes. Gevolg is wel dat ze op kwesties als Kuitert en Wiersinga eerder reageren met een „Wat al die theologen uitdenken, daar hebben onze kerkmensen voor hun zieleheil niets aan en dus hebben wij er geen boodschap aan!” dan met een grondige doorlichting en confrontatie. Bovendien gunnen deze kerken de G.K.N. wat sneller „het voordeel van de twijfel” vanwege hun sympathie voor het feit dat deze kerken binnen de N.O.S. het hardst ten strijde trekken tegen rassendiscriminatie en partijdigheid.

Overigens is ons in Nîmes keer op keer gebleken dat veel G.O.S.-kerken openstaan voor waarheidsgetrouwe en concrete voorlichting over de situatie in kerkelijk Nederland en op grond daarvan tot handelen bereid zijn. Wanneer de visie over Wiersinga in een nieuw boek opnieuw naar buiten komt – en hoe kan dat anders bij zo'n principiële keus – en de synode van de G.K.N. houdt zich er weer mee bezig, dan komt de zaak opnieuw op het G.O.S.-agendum, zo werd ons in Nîmes van vele kanten verzekerd. En via het rapport van het G.K.N.-deputaatschap Kerk en Theologie komt de kwestie-Kuitert op de volgende G.O.S. in ieder geval weer aan de orde. Dat bij een voortduren van de tolerantie inzake de aantasting van het Schriftgezag binnen de G.K.N., de G.O.S. dan een onomwonden uitspraak zal doen, daaraan bestaat bij ons geen twijfel.

Samenvattend: In Nîmes heeft de G.O.S. naar onze mening inzake de ontwikkelingen in de G.K.N. de eigen grondslag bepaald serieus genomen. Dat door allerlei belemmeringen het effect daarvan wellicht onvoldoende zichtbaar wordt, hopen we in het bovenstaande duidelijk te hebben gemaakt.

(wordt vervolgd)

M. de Jonge / Den Haag

Van de rechtvaardigen

(4)

Hoofdstuk 7 van het boek van de heer Jansen is gewijd aan „de kinder en der rechtvaardigen”. Daar

valt veel over te zeggen, zeker als je in het onderwijs dag aan dag bezig bent. Maar meer nog als je let op wat de HERE over hen in Zijn Woord zegt en hoe Hij hen dagelijks gadeslaat. „Tegen alle recht in beweert de moderne gelijkheidleer, dat God geen onderscheid mag maken”. Velen zeggen vandaag, dat Hij geen onderscheid maakt. Maar dat doet Hij juist wel. Immers „wij hebben de plaats van onze geboorte niet besteld, dat is Gods bestel”. Door de belofte aan ons en aan onze kinderen – en niet aan miljoenen anderen – heeft de

HERE een keus gemaakt, zijn onze kinderen „heilig” (1 Kor. 7:14), kinderen van het koninkrijk. In de eeuw van het kind met veel nadruk op zijn individualiteit en zelfstandigheid, lopen we gevaar die keus in de geslachten te minachten en alle aandacht te richten op de persoonlijke keus van de mens „die zijn hart aan Jezus geeft”. Er ligt een erfenis klaar, laten we daar toch blij mee zijn en als wettige erfgenamen daarheen leven.

Zo omgaan met onze kinderen, in gezin en gemeente, geeft basis aan het leven, vasthield. Dat alles dan zomaar en als vanzelf gaat, is ons nooit beloofd. De opvoeding kost moeite, soms is het hard aanpakken. Dat kan, als er liefde is.

Hoofdstuk 8 draagt als opschrift „de God der rechtvaardigen”. Je zou bijna zeggen: daar gaat het in het hele boek over. Wat we daarover lezen, is ook voor onze tijd bijzonder behartenswaardig. „Hij is niet een begripgod – of een vrome god – of een christelijk godsbeeld – of een hoogste zijn – (...) of hoe de bedenksels des harten mogen heten, maar Hij is Jahwè, onze Heer, die werkelijk ingrijpt in de wereld en kerkgeschiedenis”. Een levende HERE, die het goede met Zijn volk voorheeft, maar Die niet alles goed vindt, wat dat volk doet naar eigen mening.

God de HERE is niet zoals mensen Hem in hun gedachten hebben: een lieve God, Iemand die bereid is veel (zo niet alles) door de vingers te zien. Die niet serieus genomen behoeft te worden en zo. Hij staat niet altijd klaar om te doen, wat mensen willen en Hij legt ook geen verantwoording aan ons af. Hij is bóven alles en allen verheven en tegelijk bemoeit Hij zich met ons.

Hij kan blij zijn over Zijn volk (Jes. 62:5) en doet het dan goed. Hij kan ook echt boos zijn op dat volk, vanwege zijn zonden en komt het dan tegen – berg je dan! Een verterend vuur (Deut. 4:24). Weten we nog wat dat is: bang zijn voor die HERE? Zó bang, dat we ons heel gauw bekeren, ons omkeren om naar Hem terug te gaan? Hij leeft ook met Zijn volk mee, kende Israël in de verdrukking door de Egyptische macht (Ex. 2), verloor het en droeg het door de woestijn, zorgde voor voedsel en kleding en was zijn Beschermers tegen de vijandige Bedouïnen. Dat wás eeuwen geleden zo, dat is nog zo. Van Hem en Zijn genade moeten we het hebben. Zijn beloften voor nu en voor de toekomst zijn de parels van grote waarde, waarvoor we al het andere moeten prijsgeven.

Als vanzelf volgt dan hoofdstuk 9 over „de overste Leidsman der rechtvaardigen”. Hebr. 12 houdt ons voor te letten op de „geloofsloopbaan” van onze Heer. Na veel lijden is Hij verhoogd. Dat is ook voor de rechtvaardigen weggelegd. Daarom: leer van Hem, schenk telkens weer aandacht aan het volgen van Hem, méér dan aan werken voor acten, méér dan altijd bezig

zijn met eigen positieverbetering. Zijn leven zij een vóórbeeld voor ons: zoals Petrus het aan de gemeenten duidelijk maakt (2e brief, hoofdstuk 1:5-8). Wat is onze Here Jezus met wijsheid en beslistheid Zijn (moeilijke) weg gegaan, onopvallend. „Als één mens ooit aanspraak mocht maken op originaliteit, dan is het toch zeker wel Jezus geweest. En toch merken wij bij Hem van gewilde rariteiten totaal niets. Hij had kunnen zeggen op de Sabbath: mijn tempel van ongekorven hout en de machtige hemelkoepe – die werken mijner handen – zijn mij een sprake van de Vader, beter en zuiverder dan de dienst in de Synagoge. (...) maar Hij was gewoon om op te gaan naar de synagoge, Luc. 4:16. Hij had kunnen zeggen: Ik ben niet verplicht mij te kleden als de anderen en had ook in zijn kleding zijn buitengewone persoonlijkheid kunnen tonen. Maar Hij droeg de gewone Joodse kleding.”

Nogmaals komt de gelijkheid, die de democratische (moderne) samenleving predikt, aan de orde. Christus had al Zijn discipelen lief, maar er was er één, met wie Hij zich bijzonder verbonden wist (Joh. 21:20), evenals Hij ook een zwak had voor Maria, Martha en Lazarus. Ook Daniël was een zeer gewenst man (9:23). Zo ook mogen wij onderscheid maken, mogen we ook nagaan of ons leven zo is, dat de HERE ons méér zal gaan liefhebben.

De overste Leidsman is opgevaren naar de hoge en in hoofdstuk 10 is aandacht gegeven aan „het hoofd der rechtvaardigen in de hemel”. Hij is daar werkzaam. „Wie meent, dat het Hoofd der Kerk zich maar alleen bezig houdt met „het vrome”, die dwaalt zeer wel. Hij rekent ons ook na, wat we met ons geld doen.” Zijn hulp, troost en bijstand ontvangen we, op onze vraag. Want Hoofd en lichaam zijn toch één? Zijn tegenwoordigheid „wordt naar de Schrift ervaren bij het samenstemmen der gemeenten in het gebed om enige zaak, bij de tucht over de wandel en de leer, bij de prediking van het Evangelie en het bedienen der sacramenten – dat lijkt zo niets op „Christus tegenwoordig” aan het kampvuur in stille zomernacht op de hei of in de bidcel van de monnik of in de verschijningen, die de „heilige” Theresia te beurt vielen.”

Zijn gemeente verlangt echter naar méér. Verbonden als ze is met haar Hoofd, wil ze Hem ontmoeten. Niet Jezus in ónze levenssfeer trekken (b.v. als Kind in de kribbe), Hem zo bij ons doen inwonen. Nee, de gemeente verlangt bij Hem in te wonen (2 Cor. 5:8), zij het dat ze daarvoor uit het lichaam uitwonen moet. Dat is geen „hemelverlangen”, zoals velen met zich dragen; het is een wens van de Heiland, die ons kocht, onze Bruidegom, *echt te zien* als de historische persoon Jezus, in Zijn verheerlijking. Om met Hem te verkeren.

kerknieuws

Ds L. J. Goris – In het weekeinde overleed ds L. J. Goris te IJsselmuiden. Ds Goris was sinds 1 juni vorig jaar geëmeriteerd. Hij stond te Wezep. Volgende week zal een „In memoriam” van ds Goris geplaatst worden.

Assen – Vanaf 2 november is scriba: drs A. Janse, Dingspil 84, 9481 GL Vries, tel. 05921-2419. Adres vanaf 1 mei 1981: Bannerschulte 28, Vries.

Enschede-Zd – Scriba J. F. Arends, Bisschopstraat 12, 7513 AK Enschede, tel. 053-312610.

Utrecht – Open-dag nieuw kamerbewonersproject – Op zaterdag 22 november a.s. organiseert de Stichting Evangelische Huisvesting een open-dag in haar eerste opvanghuis voor kamerzoekenden in de Boomstraat 2a-bis te Utrecht. De bedoeling van deze nog nieuwe stichting is jonge woningzoekenden uit ver weg gelegen plaatsen te helpen binnen een zekere termijn onderdak te vinden in Utrecht. Hierbij wordt vooral gedacht aan werk(zoek-)ende of studerende jongeren. In de praktijk betekent dit, dat deze jongeren max. 12 maanden in dit huis kunnen verblijven en in die periode kunnen zoeken naar geschikte woonruimte.

Om de continuïteit van dit project te waarborgen, wordt dit pand blijvend bewoond door een jong echtpaar.

Het bestuur van de stichting hoopt, dat dit huis tevens een kerkelijke brugfunctie zal vervullen.

Het initiatief voor het oprichten van deze stichting komt uit de Nederlandse Gereformeerde Kerk te Utrecht.

De bedoeling van voornoemde open-dag is, alle geïnteresseerden de gelegenheid te geven een kijkje te komen nemen, kennis te maken met het bestuur van de stichting en de bewoners van het pand en eventuele bij u levende vragen te stellen. Hiertoe wordt het huis opengesteld van 10.00 tot 18.00 uur.

Voor meer informatie: Stichting Evangelische Huisvesting, p/a mevr. J. v. d. Leun-Goedhart, Rhijnauwenselaan 6, Bunnik, tel. 03405-1107.

Ds Sanz tien jaar predikant – In „Spanje Nieuws”, het blad van de Spanje Commissie van de gemeente te Rijswijk, schrijft ds Moggré: Op 4 oktober was het tien jaar geleden, dat J. T. Sanz Pascual aan de gemeente werd verbonden als haar tweede predikant. Dat was een blijde dag voor ons allemaal en in het

bijzonder natuurlijk voor hemzelf en zijn gezin. Het was voor hem de bekroning op een tijd van wachten, werken, verlangen en hopen.

Juan was in 1965 in Velp gearriveerd, nadat hij in Madrid het priesterkleed had afgelegd. Ds Poveda had hem daar opgevangen en via hem vond ds Sanz de weg naar de Wartburg in Velp. Dat is een moeilijke overgang voor hem geweest, al vond hij vergoeding en verkwikking in het feit dat door die overgang tegelijk voor hem de weg vrij kwam voor zijn huwelijk met Maruja, nu zijn vrouw. Dit huwelijk is in Velp voltrokken. Op de Wartburg hebben zij bij ds en mevrouw Hegger, dacht ik, een goede tijd gehad. Daar kwam ds Sanz tot rust na een tijd van veel spanning en moeilijke besluitvorming. Daar begon hij ook met de studie van het Nederlands en maakte hij tevens breder kennis met het protestantse geloof.

Ds Hegger was de eerste die hem wegwijst heeft gemaakt in de Schriften. Daar sloot het echtpaar Sanz zich ook aan bij de Vrijgemaakte Gereformeerde Kerk van Velp en daar op de Wartburg is eveneens hun eerste kind, zoon Jan, geboren. Intussen had Juan het Nederlands zo voldoende onder de knie gekregen dat de volgende stap gedaan kon worden. Het gezin vertrok naar Kampen en Juan ging er studeren aan de Theologische Hogeschool. De hoogleraren deden hun best voor hem en waren zo vriendelijk een speciaal studiepakket voor hem samen te stellen. Dat zijn enkele jaren van hard werken geworden, maar met veel ijver en inspanning werd de kandidaatsbul behaald.

Overigens zijn ook de Kamper jaren goede jaren voor het gezin geweest en het heeft er een paar fijne vrienden aan overgehouden.

Na de voltooiing van de studie kwamen wij als kerkeraad en gemeente tot het besluit om hem te beroepen voor het werk in Spanje. Bijzonder gesteund door een kring van om-

wonende zusterkerken kwam het zover en op zondag 4 oktober 1970 werd Juan bevestigd in het ambt en deed ds Sanz intrede in de avonddienst met als tekst Efeze 6 : 10-20 over de geestelijke wapenrusting. Dat was een fijne zondag met veel gasten uit de zusterkerken. Velen zullen zich die dag nog kunnen herinneren.

Kort daarna vertrok het gezin, man, vrouw en twee kinderen, naar Barcelona, waar later nog twee kinderen zijn geboren. Daar aangekomen heeft ds Sanz een bestaande evangelisatiepost onder de rook van Barcelona verzorgd. Hij preekte er, leidde er een bijbelkring en gaf er catechisatie. Later kwam er de verzorging bij van een radio-uitzending en enige nazorg. Veel tijd spendeerde hij van lieverlee ook aan het vertaalwerk, vooral na zijn vertrek naar Madrid.

Dat werk lag hem en naast de contacten die hij verzorgt, heeft hij veel vertaalwerk voor ons gedaan. Dat het hem goed afgaat mag blijken uit een aanbod van een Madrileense uitgever om een boek van prof. Schillebeeckx te vertalen. Dat aanbod werd afgeslagen, maar graag verzorgt hij met de regelmaat van de klok een uitgave van de Spaanse editie van „In de rechte straat”. Daarvoor zijn veel artikelen in het Spaans vertaald.

Hij heeft ook zijn teleurstelling gehad. Contacten die hoop boden gingen weer verloren, andere stelden op andere wijzen teleur. Misschien is dit jubileum een goede gelegenheid om hem op zijn eenzame post geluk te wensen en hem een woord van bemoediging te doen toekomen. Ds Sanz, onze hemelse Vader make het wel met u, met uw gezin en met uw werk!

In Jezus ontslapen onze zeer geliefde vader en grootvader

Jan van Dijk

in leven Dienaar des Woords

sinds 21 december 1974 weduwnaar van Alida Johanna Ofman

op de leeftijd van bijna 81 jaar.

Openbaring 21 :

En ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde... en God zelf zal bij hen zijn, en Hij zal alle tranen van hun ogen afwissen...

Wezep: N. HOUTMAN-VAN DIJK

J. D. HOUTMAN

Sappemeer: M. H. HARRYVAN-VAN DIJK

E. R. HARRYVAN

Niezijl: J. DIJKSTERHUIS-VAN DIJK

W. A. DIJKSTERHUIS

Groningen: H. VAN DIJK-SCHUIL

Elburg: A. M. DE VRIES-VAN DIJK

H. DE VRIES

Hellendoorn: H. PRAKKEN-VAN DIJK

K. J. PRAKKEN

en kleinkinderen

Hellendoorn, 8 november 1980

Correspondentie-adres: Bibenstraat 12a, 7447 CL Hellendoorn

De begrafenis heeft inmiddels plaats gehad woensdag 12 november op de algemene begraafplaats te Hellendoorn.

„Houdt uw voorgangers in gedachtenis, die het Woord Gods tot u hebben gesproken; let op het einde van hun wandel en volgt hun geloof na.”

Hebr. 13 : 7

Met ontroering nam de Raad van de Nederlands Gereformeerde Kerk te Heerenveen kennis van het bericht, dat zijn emeritus predikant

Ds J. van Dijk

op de leeftijd van 80 jaar in zijn Heer en Heiland is ontslapen.

Met dankbaarheid gedenkt onze gemeente de tijd van ruim zeven jaar, waarin hij onder ons verkeerde en het Woord Gods bediende.

Trooste de Here zijn kinderen met Zijn rijke beloften.

Namens de Kerkeraad,
ds W. J. van der Linde, praeses
G. J. Oonk, scriba

Heerenveen, 8 november 1980

De Here is mijn Herder

Na een ernstige ziekte, heeft de Here tot Zich genomen, mijn zeer geliefde man, onze lieve vader en opa

Lambert Jan Goris

Em. predikant van de Ned. Geref. Kerk te Wezep,

op de leeftijd van 69 jaar.

Zondag 1 Vr. en antw. 1 van de Heid. Cat.

IJsselmuiden, A. GORIS-MAAS
Kampen, L. H. GORIS
J. G. GORIS-POST

Bert

Paulien

Ageeth

Hoogeveen, L. A. v. d. VEEN-GORIS

H. R. S. v. d. VEEN

Agnes

Joanneke

8271 CM IJsselmuiden, 9 november 1980

Burgemeester Visserweg 11

De begrafenis heeft inmiddels donderdag 13 november plaats gehad op de algemene begraafplaats te Wezep.

De Kerkeraad van de Ned. Geref. Kerk te Wapenveld heeft met ontroering kennis genomen van het bericht van het overlijden van zijn ambtsbroeder

J. van Diepen

Met dankbaarheid wordt gedacht aan de trouwe ambtsvervulling als diaken gedurende enkele jaren in het midden der gemeente.

De Heere trooste zijn vrouw en kinderen met de woorden van Ps. 103: 17 „Maar de goedertierenheid des Heeren is van eeuwigheid tot eeuwigheid over wie Hem vrezen.”

Namens de Kerkeraad,
Ds W. v. d. Lingen, praeses
J. Buter, scriba

Wapenveld, 8 november 1980

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
Ds. H. de Jong;
H. Langerak;
Mr. dr. J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds. E. R. Postma;
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Kerknieuws en berichten over kerkelijke/christelijke activiteiten te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36 22,
3704 LP Zeist
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-12452

Advertentieprijs:

35 ct per mm.
familieberichten
30 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementenprijs:

f 40,— per jaar of f 21,— per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar of f 60,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Dr. Schaepmanlaan 71,
2104 VC Heemstede.
Tel. 023-285825.

„Houdt uw voorgangers in gedachtenis, die het Woord Gods tot u hebben gesproken; let op het einde van hun wandel en volgt hun geloof na.”

Hebr. 13 : 7

Op de dag van zijn Here is na een ernstige ziekte in Jezus ontslapen onze geliefde emeritus predikant

Ds L. J. Goris

op de leeftijd van 69 jaar.

Na een bijna zesjarige arbeid in de gemeente van Emmer-Erfscheideveer en Emmen heeft hij de gemeente van Wezep ruim 30 jaar in grote trouw gediend als een schriftgeleerde, die een discipel was geworden van het Koninkrijk der hemelen, Matth. 13 : 52.

Trooste de Here Mevrouw Goris en haar kinderen in dit verlies.

Kerkeraad en gemeente van de Nederlands Gereformeerde Kerk te Wezep,
De predikanten
J. D. Houtman en G. van Keulen
De scriba
J. van de Berg, Pr. Margriët. 12

Wezep, 9 november 1980

„Zijn Heer zeide tot Hem: Welgedaan, gij goede en getrouwe slaaf, over weinig zijt gij getrouw geweest, over veel zal ik u stellen; ga in tot het feest van uw Heer.”

Matth. 25 : 21

Uit het midden van de gemeente van IJsselmuiden is op 69-jarige leeftijd heengegaan om met Christus te zijn:

Ds L. J. Goris

Onze gemeente gedenkt met dankbaarheid de periode waarin hij onder ons verbleef, en waarin hij ons zo getrouw heeft bijgestaan in de pastorale arbeid en catechese.

Moge de Here zr. Goris en de kinderen rijkelijk Zijn vertroosting schenken.

Namens de Kerkeraad,
ds A. Beeftink, praeses
W. J. Jongman, scriba

IJsselmuiden, 9 november 1980

PLAATS

UW FAMILIEBERICHTEN

IN DIT BLAD !

Opbouw-uitgaven

Door het invullen en opsturen van onderstaande bestelbon kunt u verschillende door „Opbouw” uitgegeven en binnenkort uit te geven brochures bestellen. Alle prijzen zijn exclusief portokosten! De ingevulde bon kunt u in een open envelop zonder postzegel sturen naar:

Administratie Opbouw,
Antwoordnummer 38, 3940 ZD Leersum.

Tegelijk met de toezending van de bestelde uitgaven ontvangt u een accept-girokaart met daarop het verschuldigde bedrag vermeld.

BOEKENVEILING TE AMSTERDAM

WOENSDAG 26 en DONDERDAG 27 NOVEMBER 1980

houden wij weer boekenveiling. Geveild worden enkele belangrijke bibliotheken w.o. de bibliotheek van

Ds. Th. H. van Anel — Amsterdam
Ds. T. Korporaal — Amersfoort
Prof. Dr. H. van Oyen — Bazel (Zwitserland)

bestaande uit theologie, filosofie, commentaren, bijbelverklaringen, exegetische studies, theol. en kerkhistorische dissertaties (waaronder een grote verzameling werken over de Middeleeuwen; beginperiode der Reformatie en de geschiedenis der Doopsgezinden); naslagwerken, woordenboeken Gunning, Kohlbrugge, Groen van Prinsterer, Barth, Buber, Van Ruler etc. etc.

Daarnaast worden er ook zeer zeldzame 16e, 17e en 18e eeuwse werken geveild, zoals werken van Luther, Calvijn, Melancthon, Nadere Reformatie.

Rijk geïllustreerde catalogus (112 pag.) kunt u aanvragen door f 5,— te storten op giro 17.71.82 t.n.v. TON BOLLAND, v/h Van Bottenburg, Amsterdam.

KIJKDAGEN :

ZATERDAG 22 en MAANDAG 24 NOVEMBER 1980

TON BOLLAND beëdigd taxateur *

Prinsengracht 493 - Amsterdam - telefoon (020) - 221921

Nog beperkt voorhanden:

Ds J. KEIZER: **Het Woord aan het woord.** 53 Schriftoverdenkingen. 174 blz., Geb. f 17,50.

PROF. J. VEENHOF: **Prediking en uitverkiezing.** Kort overzicht van de strijd gevoerd in de chr. afgesch. geref. kerk tussen 1850-1870, over de plaats van de leer der uitverkiezing in de prediking. 324 blz., f 17,50.

ANDRIES DONGERA (P. A. HEKSTRA): **Herfst in Europa.** Gedichten. 58 blz., f 7,50.

BOEKHANDEL BEN DOORNBOS B.V.,

Oude Kijk in 't Jatstraat 59, Groningen, telefoon 050-134041

Voor al uw

handels- en familiedrukwerk - boeken en folders

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 — 3701 AL Zeist

Gaarna ontvang ik:

- ex. Prof. C. Veenhof, Jona (Hulp bij Bijbelstudie) à f 1,50
- ex. Drs. H. de Jong, Ongehuwd samenwonen à f 2,60
- ex. Prof. Dr. B. Goudzwaard, Drs. H. de Jong en Prof. Dr. Ir. E. Schuurman, Het kernwapenvraagstuk (48 pag.) à f 2,50
- ex. Ds. M. R. van den Berg, Jeremia (Hulp bij Bijbelstudie) (plm. 194 pag., gebonden uitgave) à f 10,—

Naam:

Adres:

Woonplaats (postcode)

Handtekening: